



Бациль Смолоскипа

Ольга ПОГИНАЙКО

23 березня у приміщенні будинку «Смолоскипа» відбулася презентація щоденників засновника, багаторічного керівника й натхненника видавництва «Смолоскип» Осипа Зінкевича. У презентації взяли участь директор видавництва Ростислав Семків, дисидент Василь Овсієнко, директорка книгарні «Смолоскипа» Ольга Погинайко та спеціальний гість із США, журналіст, фотограф, ведучий «Вікна в Америку» Петро Фединський.

Відкриваючи презентацію, Ростислав Семків підкреслив важливість цієї книжки передусім для нас, смолоскипівців: «Ми довго чекали, поки пан Осип Зінкевич зважить її опублікувати, адже щоденники – це завжди приватні записи, те, що від початку пишеться для себе, пишеться, вочевидь, для того, аби побачити себе колишнього у порівнянні з собою теперішнім, і в принципі не пишеться для того, щоб його друкувати».

Попри це, на його думку, кожен, хто веде щоденник, розуміє, що рано чи пізно ці записи можуть прочитати. Тож коли людина вирішує все-таки публікувати свій щоденник, бо так теж трапляється доволі часто, вона, вочевидь, приходиться до висновку, що ці думки можуть мати вагу для ще когось, можуть бути цікавими і корисними. Ростислав Семків підкреслив, що працівники «Смолоскипа» були дуже зацікавлені в тому, щоб почитати щось із «карколомно пригородницької біографії Осипа Зінкевича» і тепер сподіваються, що він завершить упорядкування свого листування, а ще більше – що він писатиме спогади.

Він також наголосив, що при підготовці щоденників до публікації пан Осип нічого не змінював. Тому маємо перед собою, з одного боку, своєрідний, цікавий особистісний сюжет, а з другого – документ цілої епохи, який дуже добре відгукується в сучасне наукове бачення, у те, що називається усною історією, коли навіть академічна наука покладається не лише на мову документів, а також і на мову отаких приватних текстів.

Далі Ростислав передав слово нашому гостеві із США Петрові Фединському, котрий був безпосереднім учасником багатьох описаних у щоденниках подій. Пан Петро також є перекладачем – здійснив повний переклад «Кобзаря» Т. Шевченка англійською. Та у щоденниках він з'являється ще молодшою особою: 23 листопада 1973 р. записано «зустрічався з Андрієм Ф., він мене познайомив зі своїм молодшим братом Петром, дуже гарні хлопці».

Петро Фединський розпочав свою розповідь із зізнання, що раніше фактично нікому про свою діяльність у «Смолоскипі» не розказував, аж поки пан Зінкевич не згадав про це у своєму щоденнику. Перш за все тому, що доволі швидко і не слід було того знати, а також тому, що сам пан Осип – це людина, яка працювала за кулісами,

і попри те, що він зробив надзвичайно багато, йому не важливо було, кому врешті припишуть заслуги за те чи те, аби лиш справа була зроблена.



Виступає Петро Фединський

Петро Фединський пригадав обставини знайомства, побіжно згадавши, що насправді у нього багато чого не описано. Також він розповів, як Осип Зінкевич спонукав його до написання «підручника кур'єра, як бути шпигуном» («Правила доброї поведінки...», уміщені в додатках книжки. – Ред.), як він та його брат Андрій за дорученням «Смолоскипа» їздили до Югославії, Болгарії, Польщі, а також як брав участь у з'їзді Світової асоціації психіатрів, котрий засудив радянське зловживання психіатрією, тощо.

«Ніколи ніхто не бачив, щоб пан Зінкевич попадав у депресію, – зазначив пан Петро. – Але він мав її. І він мені розповів і також у щоденнику описує, як він вийшов з тюрми, на кордоні Франції і Німеччини, ішов страшний дощ, і він пише, що думав покінчити з собою. Але раптом у цій зливній серед ночі з'являється трактор... Звідки той трактор узявся, він не знає... Мені здається, – резюмував свою оповідь пан Петро, – що тоді він набрав якусь надзвичайну духовну силу, яка його не покидає по сьогоднішній день».

Пан Петро також розповів про манеру роботи пана Осипа, на-

голосивши, на його почутті відповідальності, працьовитості і сумлінності. Він дуже переживав через випадок з Добошем, якого піймали, і не хотів, щоб це сталося з кур'єром «Смолоскипа». Приклад Зінкевича вчить, що одна людина може дуже багато зробити, а при цьому він реалістично й тверезо дивиться на справи й розуміє, що нічого через день не буває.

Щодо «політичних партій» (ідеться про різні гілки ОУН. – Ред.), то Зінкевич «уважав, що там є, як Шевченко казав, «великих слів велика сила, і більш нічого»» (власне, це добре видно із вміщеної у додатках книжки статті «Епідемія закликів». – Ред.), а він був і є дуже діловою, дуже конкретною людиною. Тому «той, хто шукатиме в щоденнику якоїсь ідеології, її не знайде, бо там немає ідеології», – відзначив пан Фединський, додавши, що дуже важливо також згадати дружину пані Надю, яка розуміє, що він робить і чому він робить, і без цієї підтримки всього цього, можливо, і не було б.



Василь Овсієнко

У своєму виступі Василь Овсієнко зазначив: «Це було наче за дзеркалом. Ми з цього боку щось робили, а він з того боку». Його особливо здивувало, що вже 3 серпня Осип Зінкевич знав, що буде створюватися Українська Гельсінська група, адже на той момент ще тільки між собою про це говорили. А вже 17 листопада відбулася та знаменита розмова по телефону з Руденком. Про неї панові Овсієнко розповідав сам Микола Руденко: «Він передбачав, що телефон йому відключать, але, мабуть, кагебістам було так цікаво, що вони цю півгодинну розмову не виключили, дослухали до кінця». І тоді з ініціати-



Зліва направо: Ольга Погинайко, Петро Фединський, Ростислав Семків

ви пана Осипа було створено Закордонне представництво УГГ, і був Комітет Гельсінських гарантій для України на урядовому рівні.

Василь Овсієнко також приніс і передав «Смолоскипу» деякі документи, відфотографовані у архівах СБУ, в яких ідеться про те, що ще з 1956 року було створено Український всесвітній комітет у справах спорту і цей комітет домагався, щоб була окрема українська спортивна команда (ідеться про Український олімпійський рух. – Ред.), а також доповідну записку Щербицькому про «злочинну діяльність» Зінкевича і його комітету.

Окрім цього, пан Василь розповів, що в 1974 році у Мордовії мав кілька розмов із Данилом Шумуком, і той згадував видані в «тамвидаві» «Смолоскипом» спогади («За східним обрієм»), зокрема, що цю книжку йому показували під час слідства, він її переглянув, там було багато приміток, але авторського тек-

сту не було порушено. Шумук був тим задоволений.

У своєму виступі Ольга Погинайко зазначила, що вона дуже рада з виходу цієї книжки, бо була однією з тих, що читали її ще в рукописі та просили пана Осипа дозволити її публікацію. Вона зачитала декілька уривків і зазначила, що деякі моменти їй особливо цікаві, бо дотичні також до історії її власного роду. Ольга наголосила, що «дух руїни» точно не був властивий Осипу Зінкевичу, бо як видно із описаної в щоденнику дружби з Андрієм Бандерою або захисту Юрія Шухевича, для нього на першому місці була людина, а не ідеологія.

Завершила свій виступ директорка книгарні так: «У одному зі своїх записів пан Осип пише про «бациль Смолоскипа», роздумуючи, чи запалить він нові покоління. Цей бациль справді існує, це сам Осип Зінкевич, бо саме він, його приклад уже багато років надихає смолоскипівців на нові справи, спонукає рухатися вперед».

Задумливий «авангардний цирк» у Франківську

Олександр ФРЕТЕНКО

23 березня в Івано-Франківську, в книгарні «Є», Олег Коцарев презентував «смолоскипівську» антологію «Українська авангардна поезія (1910–1930 рр.)» та свою книжку «Цирк».

Зустріч модерував прикарпатський письменник, журналіст, репортажист Богдан Ославський. Він розпитав Олега Коцарева (який є співупорядником антології, разом із Юлією Стахівською) про принципи впорядкування антології, її авторів. Не дивно, що в Івано-Франківську особливу увагу викликали вірші представників західноукраїнського авангарду, менш відомого, ніж радянський. Так, дехто зі слухачів щиро дивувався, що в Богдана Ігоря Антонича, особливо в пізній період творчості, було чимало експериментальних творів із помітними ознаками експресіонізму, футуризму тощо.

– Це не дивно, Антонич взагалі був синтетичною постаттю, він поєднав у своєму письмі чимало тодішніх актуальних стилістик, – сказав на це Олег Коцарев.

Звучали вірші й інших авторів – від Миколи Бажана до Андрія Чужого.

Що ж до власної книжки «Цирк», поет сказав, що вона – можливо, найсерйозніша його збірка станом на сьогодні. Й це попри назву, адже цирк – поняття не лише веселе чи розважальне. Є в ньому місце й для трагічності, тривоги, а ще саме слово означає «коло», отже, може символізувати найрозмаїтіші багатозначності, перетікання людської долі та життя. На підтвердження цієї тези Коцарев продекламував нескхожі вірші – веселі та задумані, римовні та верлібри.

Презентація завершилася несподівано тривалим діалогом із читачами. Івано-Франківці не відпускали «смолоскипівського» гостя й ставили йому різноманітні питання близько години.



Під час презентації

«Поділля Орєн»: політ нормальний!

У Кам'янці-Подільському започаткували новий поетичний фестиваль

Сергій СЛИВЕНКО

Попри непросту ситуацію в країні, мистецький фестивальний рух сьогодні не занепадає, а набуває нових обертів. Приємно, що організатори локальних фестивалів, які все частіше відбуваються у невеликих містах, прагнуть одразу ж позбавитися провінційності й вивести свої дійства на загальноукраїнський рівень. Саме таким виявився і поетичний фестиваль «Поділля Орєн», який тривав протягом трьох днів – з 18 по 20 березня у Кам'янці-Подільському.

Фестиваль у такому форматі і таких масштабах тут відбувся вперше. Але одразу ж був задекларований як початок традиції з подальшим розвитком – адже таким чином активісти із місцевої централізованої бібліотечної системи запропонували відзначити Всесвітній день поезії. Ініціативу одразу ж підтримав департамент гуманітарної політики Кам'янець-Подільської міської ради – і все вдалося.

Програма фестивалю виявилася надзвичайно насиченою: творчі зустрічі, автограф-сесії, презентації нових книжок, поетичні турніри та конкурс читців. Заходи не були орієнтовані лише для «своїх», а для пересічної публіки, якої таки було чимало. Не кульгала і загальна організація – не було так званих «накладок», так характерних для інших аналогічних фестивалів, отже, учасники та гості мали можливість і себе показати, і колег почути.

Учасниками фестивалю стали відомі письменники з Києва Іван Андрусак, Олена Задорожна, Сергій Пантюк і молода по-

етка Юлія Вротна, хмельничанин Віталій Міхалевський, Євгенія Заславська з Одеси, Ніна Фіалко з Тернополя. Справжнім відкриттям фесту став львів'янин Андрійко Вар'ят (Андрій Білецький), іскрометний гумор якого не залишив байдужим нікого. Особливо бурхливо реагували слухачі на його стилізації під японські хоку на тему українських народних пісень.

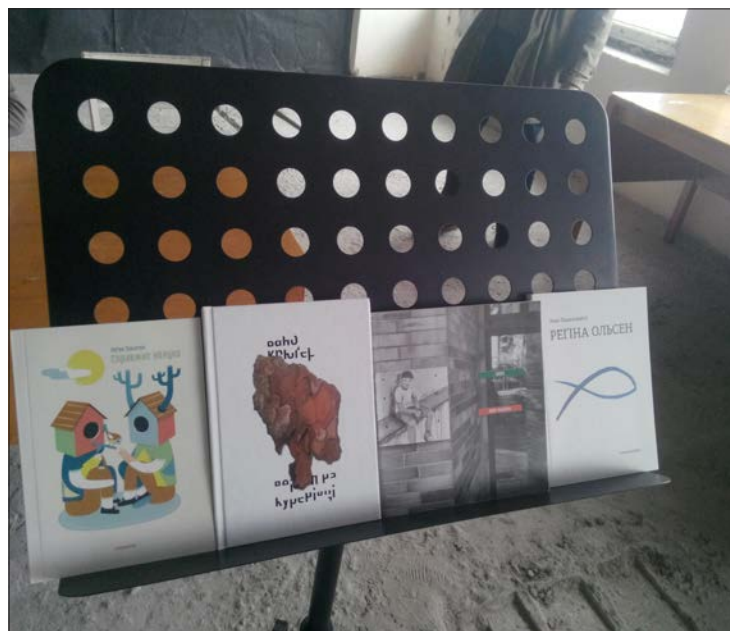
Цікавою виявилась зустріч гостей фестивалю з членами місцевого літературного об'єднання «Ліра», на якій поети щиро обмінювались власними рецептами творчості.

Програму для дітей забезпечували ті ж Іван Андрусак – вже у ролі головного редактора видавництва «Фонтан казок», Сергій Пантюк та місцевий автор Сергій Боднар. Наймолодші читачі – найвибагливіші, а попри те, серед них виявилися й такі, що вже потроху пи-

шуть, тому дорослі письменники змушені були не лише розповідати про свої книжки, а й провести невеличкі майстер-класи.

Встигли учасники фестивалю побувати і в ролі туристів – для них було зорганізовано поетично-пізнавальну мандрівку на екскурсійних трамваях, люб'язно наданих командою фірми «Експресії на електромобілях». Упродовж усієї подорожі звучали вірші та цікаві розповіді екскурсиводів про найважливіші історичні та архітектурні об'єкти Кам'янця-Подільського.

Під час закриття фестивалю організаторам була висловлена єдина заувага – недостатньо залучено молодіжну аудиторію, адже в місті є два великих виші національного значення. Ситуацію пообіцяли виправити – наступного року в такий самий час. □



Книжки смолоскипівських авторів розходилися добре

Поезія звучала вдвічі довше, ніж очікувалося

Микола ТРЕТЯК

В останні дні березня в Києві проходив один із нових міжнародних літературних фестивалів, що має назву «Kyiv Poetry Week». Однією з цікавих особливостей його було те, що події відбувались у Центрі Олександра Довженка. Це – приміщення з помітним, сказати б, постіндустріальним колоритом: величезні, порожні, занедбані, але й оснащені всілякими арт-об'єктами кімнати зі здоровенними вікнами. Не кожна, мабуть, людина схоче сприймати літературу саме в такому антуражі, проте при цьому також годі заперечити, що цей антураж робить сприйняття дуже особливим.

Отож саме тут 31 березня були читання чотирьох поетів – авторів видавництва «Смолоскип»: Лесика Панасюка, Зази Пауалішвілі, Ваню Крюгера й Олега Коцарева. Попри не надто «фестивальний» час доби – середину робочого дня – імпровізована глядацька зала не була порожньою. Втім, здавалося, порожнім залишиться одне з місць за не менш імпровізованою «трибуною». Річ у тім, що на виступ катастрофічно запізнився Заза Пауалішвілі. Трохи почекавши його, поети почали читати втрійох. Лесик Панасюк декламував вірші з книжки «Справжнє яблуко» – зворушливі, задумливі й пустотно-метафоричні. Ваню Крюгер читав одразу з двох своїх смолоскипівських книжок: «Zir'gi Freyd & Ktulhu» та «Вертеп на Куренівці»; попри сподівання декого зі слухачів, це були всуціль медитативні й містичні тексти, без епатажу чи особливої іронії. Олег Коцарев «згадав юність» – прочитав децицію навіжних ранніх текстів із книжки «Коротке і довге», яка побачила світ у «Смолоскипі» аж 2003 року, але й розбавив їх новими – з минулорічної збірки «Цирк».

Провівши три «поетичні кола» (загальною довжиною близько години), автори запропонували глядачам знайомитися з книжками та потроху завершувати спілкування. Аж раптом до зали ввійшов один з організаторів «Kyiv Poetry Week», поет Дмит-

ро Казаков. На відміну від звичайних фестивалів організаторів, які переважно закликають дотримуватися регламенту та не затягувати виступи, Казаков навпаки наполіг, щоб смолоскипівські автори не просто продовжили, а почитали... ще годину.

Тут надзвичайно доречно нагодувалося Заза Пауалішвілі. Компенсуючи своє спізнання, він почитав чимало віршів зі своєї книжки «Регіна Ольсен», із якою, до речі, проводить зараз «турне» містами України. Вірші Зази приємно сполучалися зі звуками сучасної академічної музики – це в сусідньому приміщенні провів репетицію ансамбль із відповідним репертуаром. Звучали ці мелодії й під час чергових читань решти поетів, тож кожен мав змогу на свій спосіб допасувати до них свій тембр голосу, свої інтонації та, ясна річ, особливості образів, ритміки та сюжету своїх віршів. Таким чином, поезія звучала вдвічі довше, ніж передбачалося. І це добре.

На завершення очікувано присутні мали нагоду купити поетичні книжки Зази, Лесика, Ваню й Олега, а також інші видання поезії від «Смолоскипа». Приємно, що в Україні час від часу, попри всі несприятливі обставини, виникають нові літературні фестивалі та інші заходи, що вони знаходять своїх глядачів, слухачів і читачів, що завдяки ним «оживають» занедбані приміщення.

«МОРКВИНКИ ДЛЯ ВІСЛЮКІВ»

Петро ВОЗНЮК

Політична криза в Україні робить дедалі відчутнішою перспективу чергових позачергових (даруйте за тавтологію) виборів – принаймні парламентських. А це означає, що для багатьох «небожителів», які встигли зручно вмотитися на вітчизняному «політолімпі», як то кажуть, «запахло смаженим». Справді, втрачати доступ до владних важелів (який так вдало конвертується у великі гроші, безкарність і непідсудність й інші приємні та корисні для життя «бонуси») ой як не хочеться. І хоча дехто, мабуть, волів би втілити вислів одного московського політика – «вибори – занадто серйозна річ, аби віддавати її на відкуп виборцям» (с), – проте у нас таки демократія і підтримка з боку останніх є річчю незамінною. Втім, уже цілком очевидно, що пошукачі електоральних симпатій і цього разу не будуть надто «креативними», роблячи ставку насамперед на заявлені популістські гасла й тематики, ретрансльовані потужними олігархічними ЗМІ.

Певно, більшості учасників виборчих перегонів (якщо вони такі стартують) дістане розуму не обіцяти економічних див у стилі «покращення вже сьогодні». Найнездарніші політтехнологи повинні розуміти, що настільки неоконкретний «ура-популізм» уже не спрацює. Не багатого кращій шанси переконати людей у виборі на свою користь матимуть і ті, хто обіцятиме «нещадно боротися з корупцією» чи, приміром, «швидко повернути окуповані території». Таких

деклараций народ уже теж наслухався доскоду. Можливо, хтось повірить у щирі люстраційні наміри когось із політиків «нової генерації». Принаймні схоже, що резонансну тему люстрації тєю чи тєю мірою намагатимуться експлуатувати відразу декілька топ-гравців (а може, й усі, крім «Опоблоку»).

Однак найцікавіше спостерігати за черговою реанімацією деяких відверто «нафталінових» питань, що їх пробуватимуть подавати як врахування волі на-

роду та елемент стратегічного державницького мислення. Прикладами тут можуть бути проблеми депутатської недоторканності та скорочення чисельності парламенту, обговоренням яких знову активно напамповується медіапростір.

Зазначені «інформприводи» чи не найкраще ілюструють сутність українського політикуму, представники якого явно розраховують на суцільну «кашу» в головах у виборців. Адже хіба хтось власноруч позбавить себе такої важливої (хоч і далеко не головної на сьогодні) запоруки безкарності, як депутатський імунітет? Риторичне питання.

Подвійно ж абсурдно видається постановка питання про начебто «завелику» кількість парламентських «дармоїдів». Мало того, що «скоротити» (як і позбавити недоторканності) вони можуть тільки самі себе, а, отже, навряд чи колинебудь зроблять це добровільно. Але навіть саме акцентування на кількісних характеристиках українського парламенту є або суто кон'юнктурним потуранням найбільш недолугим суспільним запитам, або кричущою необізнаністю із європейською демократичною практикою. Або й тим, і тим одночасно?.. Приміром, чи пам'ятає наш спікер число парламентаріїв у Франції (900) чи Польщі (560), коли заявляє, що зменшення

депутатського корпусу дозволить покращити якість законотворчого процесу? І це при тому, що саме український парламент, а не польський чи французький, євродепутати чомусь промовисто охрестили «фабрикою законодавчого сміття»... Звісно, річ не в кількості членів парламенту, а у способі його комплектування та наявності якщо й не цілком прозорих, то бодай чітко регламентованих механізмів його функціонування. Втім, імовірно, «електорат» вкотре збирається «тішити» саме перспективою механічного скорочення депутатського корпусу, перетворивши це питання на ще одну – поряд із іншими названими вище і багатьма неназваними тут – «морквинку для віслюка». За допомогою такого-от популістського мотлоху суспільна увага відвертатиметься від справді системних проблем вітчизняного парламентаризму (незаконний лобізм, непрофесіоналізм «народних обранців» тощо) й реформування політичних інститутів загалом.

Тим, хто поведеться на такі заздалегідь нереалістичні та/або не підкріплені жодною державно-політичною логікою обіцянки, можна буде сміливо вручити морквинку, якою свого часу дражнили одного яскравого опозиційного політика, згодом піднесеного революцією на прем'єрську посаду. □



Павло Коробчук

Мабуть, багатьом нашим читачам цікаво – а як там справи в давнього й знаменитого смолоскипівського лауреата Павла Коробчука? Поспішаємо вдовольнити інтерес. У Павла Коробчука готується до друку нова книжка «Хвоя» (справжня мода в молодих українських поетів на рослинні назви збірок, і це добре), він багато й активно виступає (зокрема, нещодавно представляв українську поезію у Вроцлаві). А поки – для вас його нові та найновіші вірші, здається, більш задумані, ніж раніше, але з фірмовою Коробчуковою мовною грою, з характерним широченним горизонтом і точкою посередині, в яку він неодмінно влучить.

Рай існує тому, що повітря – це вивернуті легені, тому, що вивернута настільки весна – це осінь, тож і будь-яка людина не вмирає, а легенько вивертає себе несвідомо і прощує, як я у метро, – додому.

Небо сьогодні – не небо, а порваний водяний матрац. Я йду у метро із лікарні повільно, як плита тектонічна. Цей біль мені не заборонить проїхати тисячі трас, у яких, як в молитві нічній, і досягається проща, яку нам нашіптє дехто вічний, і розумієш, що всі станції – це Контрактова площа. Бо подорожі обтікають мене, ніби камінь в потоці, а сам я завжди залишаюся в одній точці.

Іноді, коли сильно болить, то шкодуєш, що не завжди. Бо хочеться, щоб мене повністю доконало. Але дехто вічний каже мені: «Зажди. Так, як у морі всі хвилі виглядають ідентично, як поєднання мудрості й божевілья є досконалим, так і твій біль мусить ставати звичним». І відчуваю, що саме тому, я не помру, напевно, я не помру...

голова командира

...присвячується Павлу Скшетуському, який і є цією людиною «з хрестом на плечі».

Не під небом смертні, не на землі,
не в постелі своїй, не в труні,
не в землі з червами, не в золі,
смертні в музиці, яка – ні.

Василь Герасим'юк

земля завжди горить зеленим вогнем.
це виходить енергія вкладених в неї людей.
зелені поля невимовлених фонем.
зелені поля материнських грудей.

лежать у землі й не скресне зелена крига.
а душі б'ються об хмари, аж замість неба – синці.
живі ж гортають ці трави, мов непрочитану книгу.
ходять ловити руками душі, мов рибу в ріці.

ти із червоним хрестом на плечі та янголом
шукаєш не душу, а голову командира.
ловиш останню його фонему, наголос
серед мертвого стоголосся, в німому вирі.

командир, об якого запалювалися сірники.
командир, що загубився поміж трьох буквів.
смерть завжди ходить на відстані лівої руки.
і вкладає вічність у праву руку.

у траві, що горить, знаходиш пасмо волосся.
ніби пір'я від пташки, яку проковтнув хижак.
і тебе ледь самого не забирає оце стоголосся.
коле серце і поле. і торжествує жах.

зелений вогонь палає до краю землі.
голову командира не відспівати в труні.
голова не в землі з червами, не у золі.
йдеш до річки помити долоні, які – у вогні.

вода завжди палає синім вогнем.
це тече енергія вкладених в неї тіл.
сині озера дзеркалять обличчя одне.
сині озера з безліччю рівних кіл.

нам відчувати й надалі їхні життя.
до чоловіків у сні завітають й попросять курити.
а у жінок попросять зачати від них дитя.
і жінкам буде нічим крити.

напевно, я не помру

Напевно, я не помру, – не помічав за собою такого. Будь-яку смерть я сприймаю як зустріч людини з собою. Я щоразу виходжу сухим із хвороб, тільки очі – вологі. Ступаю по вулиці кволо, ніби навчаюсь ходити і кожна підлога стає водою, і день виявляється вдалим, а рік – плодотивим. Проте в цій країні на будь-які прояви і ознаки свободи – є швидкі допомоги чи автозаки.

І кожен має на пам'яті ці скрушні й тяжкі моменти. І кожен стає, як поліські ліси, мудрішим і мовчазним. Людина – це сутинка і сполука безлічі елементів, і ці суперечності не дозволяють досягти еталону. Втім, заради досягнення новизни ми щоразу готові до нового перелому. Коли атрофовані всі насолоди, то біль має присмак свободи.

Смерть оживає лише тоді, коли ми вмираємо. Весь інший час вона не здогадується про нас зовсім. Ми придумали рай, щоб погрозувати смерті раєм.

МЕТРОФОБИЯ:

Орфей, Еврідіка і здивований Шекспір

Катерина ДЕВДЕРА

Міф про Орфея відроджується в світовій культурі, й літературі зокрема, ніби казковий фенікс. Поетична збірка Мирослава Лаюка «Метрофобія» (ВСЛ, 2015) – це ще одна інкарнація античного міфу, яка вартує читачької уваги.

«Метрофобія» – зразок концептуальної книги. Збірка має струнку структуру (10 розділів по 10 віршів, пов'язаних окремою підтемою, образом чи словесним прийомом). Своєрідною родзинкою її став останній розділ («Зошит для коляди»). Кожен читач знайде тут власноруч переписаний автором фрагмент колядки.

Оформлення книги – роботи скульптора й художниці Жанни Кадирової. Фрагменти мозаїк викликають асоціації з інтер'єром метро, а також підкреслюють особливості поетичного світу автора, де миттєве й вічне часто мисляться як рівнозначні поняття.

Перший розділ «Метрофобії» («Дата смерті і дата народження») відкриває «Автобіографія», яка повертає нас до проблеми інтерпретації автором власного життя у поезії. Деякі твори нагадують дотепи, побрехеньки («Гарні дерева»), інші – звучать як раптові одкровення, котрі слід вимовляти стиха: «і треба нарешті прошепотіти / що коли сніжинка застигає на нашій до-

лоні / стаємо найжорстокішими у роду» («Найжорстокіші»). Утім, усі вони показують, що Лаюк уже достатньо зрілий і сильний поет, здатний говорити про смерть.

Розділ «Краса» зачаровує колористикою, уважністю до деталей (так Богородиця, що «у неї пурпуровий мак у волоссі», врешті подає пас «чорною маленькою тувелькою», і ми справді бачимо цю красиву жінку («Винайдення писемності: вогненно-золотий»). Образи виникають із темряви й нагадують давно забуті кольорові сни: «посеред чорної ночі на синьому озері / жовтий трамвай зупиняється і везе мене» («Білий»).

Мирослав Лаюк один із небагатьох сучасних авторів, спроможних переосмислювати війну через поезію. Тема війни розгортається у поемі «Воздух», що також увійшла до розділу. Світ, який зринає перед нами, здається абсурдною сумішшю краси й потворності. Не знаю, чи можливо правдивіше й точніше описати

становище українського Сходу: «нас забули немитих на 1200-метровій глибині... тут нас стільки людей / ви не повірите – тут стільки людей із крові». Лаюк не судить і не коментує, залишається ніби поза плетивом власного тексту. І хоч і попереджає «не тримайтеся за мене / я вас нікуди не виведу», таки виводить, як мінімум, до нового способу (чи то можливості) мовити про війну.

Розділ «Шкільні дерева» – це розмова про дитинство. Простір цього поетично-шкільного саду далекий від ідеалізації та ідилії. Поет знає закони життя: «ми вирости під тобою дубе – / колись / один із нас / зрубає тебе» («Дуб»). Іронія межує з ліризмом, але останній завжди далекий від патетики.

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»
Електронна пошта:
knyharnia@smoloskyp.org.ua
Телефон: +38 044 425 23 93

Можливо, я помиляюсь, але мені здається, що в наступних розділах («Синій палець», «Закинуті будівлі», «Вигул диких тварин у неймовірних пейзажах», «Розмовлення») час від часу вириває мотив замилювання смертю. З'являється своєрід-



на естетика відмирання й знищення: «деколи туго обмотую мізинець / і спостерігаю / як він / синіє» («Алюмінієвий дріт»).

Поезія Мирослава Лаюка в певному сенсі дуже «тілесна», що виражено у метафориці віршів. Інколи здається, що гортаєш химерний анатомічний атлас: «я бачу те серце зі швами / ту систолу і діастолу / той червоний гладіолус серця» («Цвинтар гладіаторів»). Інколи сам світ з його ріками й деревами мислиться як одне велике тіло («Красна»), або проводиться паралель: «стояв біля переламаних дерев / і в умі перераховував / усі латинські назви кісток людини» («Фізична будова»). Тіло – чи не єдиний спосіб осягнення дійсності, але водночас і символ приреченості людини бути обмеженою («Відчуження»).

Певно, неможливо писати про «Метрофобію», не згадавши про Езру Паунда. Два розділи

книги («Сонети до Езри – 1», «Сонети до Езри – 2») присвячено саме цій суперечливій і геніальній постаті. Саме у «паундівській» частині найвиразніше виявляється своєрідний неформальний формалізм Лаюка. Шекспір був би подивований, якби дізнався, що якийсь зухвалець у XXI столітті писатиме сонети про шифер чи про те, як йому зустрівся «мужик без зубів у наколці й шкірянці» («Друга частина і перша»). Однак це теж ознака доброї поезії – дивувати Шекспіра.

Тематично й настроєво ці твори дуже різняться. У деяких ліричний суб'єкт виступає як шибеник-анархіст, в інших йому не бракує ніжності й делікатності закоханого. У поезії «Тонкість» зустрічаємо образ жінки зі звіром, архетип у дійсному сенсі слова. Від зіткнення з такими архетипами на шкірі виступають сироти.

Поміж «вільних» (чи то свавільних) верлібрів і формально завершених римованих віршів зустрічаються також ліричні мініатюри. Вони подібні до крупинки солі, або до фрагментів коротких мелодій, які звучать мить, але мають довге відлуння.

Орфей «Метрофобії» проходить підземне царство покинутих шахт і київського метро, з'єднує світ живих і мертвих, дитинства й старості, автентики й авангарду. А Еврідіка? Міфічна наречена обертається самою поезією. І нікуди не зникає. У просторі цієї збірки вона все є і є. □

По світу по освіту, або Вчитися ніколи не пізно

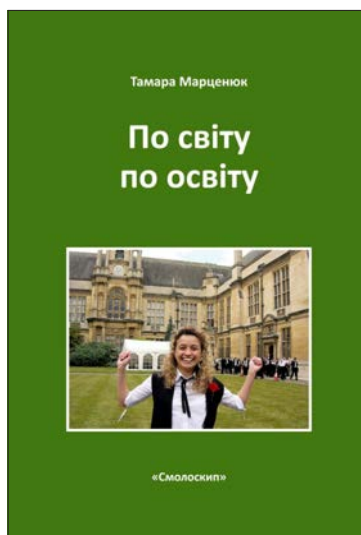
Анна РАТУШНА

Нещодавно у видавництві «Смолоскип» з'явилася дуже потрібна книжка – посібник про міжнародне стипендійне навчання «По світу по освіту». Авторка, Тамара Марценюк, соціологиня, випускниця Національного університету «Києво-Могилянська академія» не один рік витратила на навчання на міжнародних програмах та літніх школах, отож про «науковий туризм» їй відомо задосить. Близько семи років вона консультувала студентів та викладачів «Могилянки» про практичні сторони багатьох провідних академічних обмінів, грантів, стипендійних програм та літніх шкіл, вела авторські курси «Міжнародні освітні стипендійні програми: знайди своє місце у світі», «Навчання і дослідження у Скандинавії», «Канікули з користю: міжнародні літні школи». Словом, вийшла дуже практична книжка: з реалістичними оглядами та дієвими порадами.

Книжка складається з трьох розділів. У першому ви знайдете загальну інформацію про стипендійні програми, їхню класифікацію, короткий огляд найпопулярніших з них. Також там подано корисні онлайн-ресурси та посилання і зроблено окремі, так любий самій авторці, акцент на дослідження у Скандинавії. Добре, що книга наповнена фото та короткими коментарями від успішних аплікантів, це створює такий доро-

гоцінний «ефект присутності», краще мотивує, адже на світлинах ви бачите цілком реальних студентів, і якщо вдалося їм, то чому б не спробувати і собі?.. До речі, декого з них ви можете легко пізнати: ось соціологиня Анастасія Рябчук, політолог Остап Кривдик, поет Ярослав Гадзінський та багато інших фахівців, відомих у найрізноманітніших сферах.

Серед розглянутих програм: як особливості навчання в най-



старіших університетах світу, на зразок Оксфорду, так і знайомство з маловідомими в Україні університетами, наприклад, Бельгії. У переліку програм – Fulbright, FLEX, IREX, Erasmus Mundus, DAAD, Visegrad, навчання у США та Канаді та багато-багато іншого зі стислим описом вимог та порад. Окрім того, у путівнику подано й вітчизняні стипендійні можливості, такі як «Всесвітні студії», адже вони більш ніж на половину покривають навчання у закордонних університетах.

Окремо Тамара Марценюк виділила навчання у Сканди-

навії, адже і сама прожила там більше року. Скажімо, у Швеції для українців є прекрасна програма від Шведського інституту Visby, яка надає можливість стипендійного навчання в різноманітних університетах. Від себе додам, що і на острові Готленд, «столицею» якого якраз і є місто Візбю, що дало назву однойменній програмі, є інша цікава можливість – стипендія від центру Балтійських перекладачів та письменників. Щоправда, це вже інша сфера – сфера мистецьких резиденцій і, сподіваюся, що коли-небудь якийсь охочий до грантів український письменник чи художник поділиться своїм досвідом та знаннями.

У другому розділі йдеться про те, як вдало поєднувати науку та туризм. З одного боку, поїздка на літню школу – це цікаві університетські курси, підвищення рівня іноземних мов, а з другого – подорож та мультикультурне середовище. Як значає одна із учасниць: «Літні школи є чудовою можливістю поєднати приємне з корисним, адже зазвичай навантажена навчальна програма супроводжується не менш інтенсивною культурною програмою. <...> У деяких випадках можна навіть поїхати на літню школу в кон-

кретний університет, який Вас цікавить, щоб мати про нього повне враження». Отож коментарі, поради, лінки та загальні відомості про кілька популярних як мовних, так і академічних літніх шкіл – непогана основа для планів на канікули. Тим паче, що уважно скориставшись рекомендаціями, ви відкриєте для себе значно ширший список короткострокових можливостей.

А щоб мати зручну «інструкцію» під рукою, експертка вирішила допомогти усім спраглим знань дуже важливими підказками та порадами. Тому насамкінець, у третьому розділі, ви дізнаєтеся, як успішно скласти документи для міжнародних програм. Головне – прагнути до критичного оптимізму та оригінальності, намагатися не лише володіти іноземними мовами, але й запропонувати справді цікаві теми дослідження, а головне – розуміти значення будь-якої стипендії як для вас особисто, так і для тієї галузі, у якій розвивається.

З власного досвіду скажу, що вступити в закордонний університет – дуже реально. Головне, щоб усе інше склалося так само вдало. Успіхів! Nulla aetas ad discendum sera! Вчитися ніколи не пізно!



Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / Упоряд. В. Агеева

Київ: Смолоскип, 2016. – 904 с.
Ціна: 150,00 грн.

Антологія представляє різні тенденції й напрями в українській літературній критиці першої половини ХХ століття. Зібрані в книжці тексти дають змогу простежити кілька цікавих мистецьких сюжетів, важливих поворотів у розвитку літературного процесу, від модерністської естетичної революції до пошуків засад «великої» літератури після Другої світової війни.



Сергій Трохим
1986. Чорнобильські хроніки

Брустурів: Дискурсус, 2016. – 224 с.
Ціна: 65,00 грн.

У книзі розповідається, як через об'єктиви телекамер українських журналістів світ дізнавався, що ж реально відбувалося в зоні відчуження. Автор не тільки торкається фактів з історії трагедії Чорнобиля. Він доводить, що ця масштабна катастрофа стала саме тією безповоротною подією в історії Радянської імперії, що призвела до її розпаду. Зоря Полин – прикінцевий акорд сумної мелодії, що передує остаточному фіналу.



Марк Дж. Конверсіно
Спільна війна. Провал операції «Френтік», 1944–1945 / пер. С. Кокі-зюк

Київ: К.І.С., 2015. – 318 с.
Ціна: 58,00 грн.

Книжка присвячена маловідомим сторінкам Другої світової війни – радянсько-американській операції, в ході якої базовані на полтавських аеродромах американські бомбардувальники проводили масовані напади на об'єкти Німеччини та її союзників. Операція «Френтік», однак, не досягнула своєї мети через політику, швидкоплинність подій та суперечливі національні світогляди.



Девід Гоффман
Олігархи. Багатство і влада у новій Росії

Київ: Темпора, 2016. – 580 с.
Ціна: 172,00 грн.

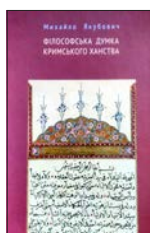
У книжці лауреата Пулітцерівської премії описано події перехідного періоду російської історії – розпад ССРСР, приватизацію, перші президентські вибори, дефолт кінця 90-х і, зрештою, прихід до влади Владіміра Путіна. Гоффман розповідає свою історію через призму життя шести ключових російських олігархів, що «піднялися» саме у 90-і роки.



Лора Інголз-Вайлдер
Будиночок у прерії / пер. з англ. Є. Кононенко

Київ: Основи, 2015. – 304 с.
Ціна: 135,00 грн.

Автобіографічна історія Лори Інголз-Вайлдер – це не лише захоплива книжка для дітей, але й правдива розповідь про життя перших поселенців на Середньому Заході. Життя підкорювачів прерії було важким, а часом небезпечним. Проте віра в успіх і прага до пригод підтримували їх. Улюблену книжку кількох поколінь американських дітей проілюстрував Гарт Вільямс, котрий відвідав місця, про які йдеться у творі.



Михайло Якубович
Філософська думка кримського ханства

Київ: КОМОРА, 2016. – 448 с.
Ціна: 162,00 грн.

Перше комплексне наукове дослідження релігійно-філософської спадщини Кримського ханства, що показує розвиток його основних інтелектуальних традицій у контексті мусульманської філософії посткласичного періоду. Авторів вдалося реконструювати біографії найвидатніших мислителів Кримського ханства, а в додатках вміщено фрагменти їхніх праць, перекладені з першоджерел.



Катерина Бабкіна
Щасливі голі люди

Чернівці: Meridian Czernowitz, 2016. – 80 с.
Ціна: 56,00 грн.

«Щасливі голі люди» – тематично об'єднаний цикл оповідань Катерини Бабкіної про щастя або, якщо точніше, про те, що стається з нами перед ним. Це історії про покоління тих українців, хто ще краєм життя застав совок і руїну по ньому, хто виріс і зміцнів як міг, радше не завдяки, а всупереч усьому, що з ними відбувалося; про те, як ці люди живуть тепер і взаємодіють зі світом.



Маріо Варгас Льюса
Хто вбив Паломіно Молеро? / пер. С. Борщевський, Л. Олевський

Київ: Вид-во Анетти Антоненко, 2016. – 144 с.
Ціна: 84,00 грн.

Дія повісті «Хто вбив Паломіно Молеро?» охоплює лише дев'ятнадцять днів, короткий проміжок часу від скоєння злочину до його розкриття. А водночас – кримінальний сюжет, напружена атмосфера, в якій, однак, не бракує гумору і ліричних моментів, що дозволяють авторів дослідити хиби суспільства, де стає можливим жорстоке вбивство.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)



Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді!

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України
Засновник – видавництво «Смолоскип»
Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Голова редколегії:
Олег Коцарев
Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3
Замовлення № 335
Тираж 1500 прим.